

31 december 2024 – Oudejaarsavond

'ALLES HEEFT ZIJN TIJD, MAAR GODS LIEFDE EEUWIGHEID'

Prediker 3, vers 1 t/m 15

Prediker 3 leek mij een mooi hoofdstuk uit de Bijbel om wat bezinnend met elkaar het jaar 2024 mee af te sluiten. Want zo'n oudejaarsdienst heeft – als ik voor mijzelf mag spreken – altijd iets van bezinning: even stilstaan op de drempel naar het nieuwe jaar..., met elkaar wat terugkijken..., het ontvangen jaar in Gods handen teruggeven... en ook daarbij je dank of je zorgen, je blijdschap of gevoelens van gemis aan God overgeven. Want dat laatste – dank en zorgen, blijdschap en verdriet – dat is er allemaal op veel verschillende manieren weer geweest dit jaar. Ik ga niet een heel jaaroverzicht houden zoals de NOS en andere media voor ons verzorgen, maar inderdaad hè: dat alles wat de Prediker opsomt in zijn overpeinzingen, al die verschillende tijden die hij noemt, die herkennen wij, als wij terugkijken op het afgelopen jaar. Voor dat alles was ook in 2024 een tijd. Prediker begon met de twee uitersten tijden te noemen, de grenzen waarbinnen alles van ons menselijk leven zich afspeelt. 'Er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven', zo begon hij. Nu, die grenservaringen hebben wij in het afgelopen jaar ook binnen onze gemeenten meegemaakt. Ook dit jaar zijn er jonge ouders en aanstaande grootouders intens gelukkig geworden door de geboorte van een kind of kleinkind. Maar ook dit jaar is voor een heel aantal gemeente-leden het jaar zo anders geworden door het afscheid moeten nemen van een geliefde. Er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven. Inderdaad die beide momenten hebben wij ervaren. ... Er is – in het verlengde hiervan – een tijd om te huilen en een tijd om te lachen. Nou, daar kan iedereen wel voorbeelden van noemen, denk ik. Tijden van lachen, momenten die een glimlach op je gezicht hebben getoverd, die je gelukkig maakten. De huwelijksjubilea die in het afgelopen jaar zijn gevierd. Jongeren die dit jaar zijn geslaagd. Het kopen van een huis misschien, of die zomervakantie. Of dat je de therapie of revalidatie hebt kunnen afronden. Of wat kleiner: gewoon die gezellige avond die je hebt gehad, of dat je inderdaad een keer gewoon heel erg gelachen hebt. Een tijd van lachen. Maar ook de tijd van huilen. Tranen, vanwege die hartverscheurende beelden op journaal. Of vanwege een situatie in je familie, of de zorgen die je het nieuwe jaar in hebt mee te nemen meeneemt. Of dat moment misschien dat je er gewoon helemaal doorheen zat, dat er niks meer aan was. Het was er allemaal. Voor dat alles is er een tijd. Misschien dat je niet bij alle tijden die de Prediker opsomt een beeld hebt. Een tijd om stenen weg te werpen en

een tijd om stenen te verzamelen bijvoorbeeld. Waarschijnlijk is de uitdrukking 'stenen wegwerpen' een eufemisme voor seksuele omgang. Maar ook dat 'er is een tijd om te doden en een tijd om te genezen', dat klinkt ook wat apart: er is een tijd om te doden? Nu, waarschijnlijk heeft dit 'er is een tijd om te doden en een tijd om te genezen' te maken met oorlogsvoering: er is aan de ene kant het moment waarop de vijand gedood moet worden en aan de andere kant is er ook het moment waarop jezelf na de strijd moet herstellen van je eigen verwondingen. De Prediker eindigt zijn opsomming dan ook met 'er is een tijd van oorlog en er is een tijd van vrede'.

Nu, we kunnen het nog helemaal verder gaan bekijken en aan onze herinneringen aan 2024 verbinden, maar ik ga even naar waar de Prediker mee afsluit en dat is (vers 9): 'welk voordeel heeft hij die werkt van datgene waarvoor hij zwoegt'. Met andere woorden: 'wat haalt het allemaal uit wat je doet? Want alles komt, zoals het komt. Voor alles is een tijd. Een vastgestelde tijd.' Je kunt wel heel je leven proberen te lachen en te genieten, maar er komt altijd wel weer een tijd van huilen. Je kunt wel roepen 'nooit meer oorlog', maar er is een tijd van oorlog en een tijd van vrede. Het gaat, zoals het gaat. Het komt, zoals het komt. En daar kan je soms – of misschien wel: meestal – heel erg weinig aan doen. En dat maakt die herkenbare opsomming van al die tijden van de Prediker wel heel erg dubbel.

Maar volgens mij is dat ook precies de reden waarom hij zo'n heel rijtje opsomt. Aan de ene kant hè, is het bijzonder hoe alles zich zo afwisselt in onze wereld. In vers 11 zegt de Prediker dan ook: 'Hij (God) heeft alles op Zijn tijd mooi gemaakt.' Het is een kunstig iets dat hele leven, waarin al die tijden elkaar zo afwisselen. Prachtig bijvoorbeeld hoe de jaargetijden elkaar afwisselen – zelfs de herfst, de tijd waarin alles afsterft is daarin een heel mooi element met al die herfstkleuren en vallende bladeren. En wat betreft dat 'er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven': het is ook heel mooi om te zien hoe generaties elkaar opvolgen. Dan heb je afscheid moeten nemen van opa, hoe verdrietig, maar wat wordt je dan weer blij als je iets van hem in je eigen kinderen terugziet: het gaat door! En dat tijden elkaar afwisselen is soms ook wel heel hoopgevend: na moeilijke tijden kunnen ook weer andere tijden aanbreken. Het hoeft niet altijd zo te blijven. 'Na regen komt zonneschijn'. Misschien dit jaar een naar jaar, maar volgend jaar misschien? ... Maar aan de andere kant hè – en dat blijft de Prediker heel zijn boek door onderstrepen: wat is het nut van dit alles? We draaien op deze manier toch in een kringetje rond? Leven en dood. Dood en leven. Lachen en huilen. En na huilen komt weer lachen. En de wereld blijft ondertussen zoals ze is, ondanks alle goede woorden, prachtige intenties en opbouwprojecten. En wat de Prediker misschien nog wel het lastigste hieraan vindt, dat is: je hebt er totaal geen vast op. Het komt allemaal gewoon zoals het komt. Het overkomt ons vaak. Of je nu gelooft,

of niet. En dat is waarschijnlijk niet zo'n probleem voor je als het je dit jaar voor de wind is gegaan. Maar het is wel een bittere constatering als je een zwaar jaar achter de rug hebt: al die tijden, het komt zoals het komt, het gaat zoals het gaat, of je nu op je kop gaat staan of niet. We moeten mee, of we willen of niet.

Prediker voegt er nog iets aan toe – we gaan nog even een stap met hem verder, Prediker zegt (vers 11): *God heeft alles op zijn tijd mooi gemaakt. Ook heeft Hij de eeuw in hun hart gelegd, zonder dat de mens het werk dat God gedaan heeft, van het begin tot het eind kan doorgronden.* God heeft de eeuw in ons hart gelegd. Wij hebben – zo kan je dit vertalen – van God besef van tijd gekregen. Wij weten wat verleden is en wij weten wat de toekomst is. Wij mensen hebben – ook al lijken heel veel mensen tegenwoordig misschien helemaal op te gaan in het nu – wij hebben besef dat wij onderweg zijn in de tijd. Wij kijken zo nu en dan terug, zoals vanavond. En wij kijken vooruit. Wij missen het verleden, of wij zijn juist dankbaar dat het verleden verleden is. En wij treffen voorbereidingen voor de dag van morgen, wij plannen, wij maken plannen, wij kijken verder dan vandaag. Dat hebben dieren niet. In ieder geval: niet in die mate als wij mensen. Nee, dat is iets wat de Schepper speciaal aan ons mensen heeft gegeven en mede daarin zijn wij Zijn beeld: zoals God het verleden, heden en de toekomst overziet, zo mogen wij met onze Schepper meekijken. Met dat verschil: verleden, heden en toekomst zijn helemaal en alleen in Zijn handen. Wij mensen kunnen – zo zegt de Prediker – het werk dat God gedaan heeft van het begin tot het eind daarom ook niet doorgronden. De tijd, de hele wereldgeschiedenis..., je blijft er met die eeuw in je hart over nadenken, het proberen te begrijpen, te doorgronden, verbindingen zoeken, ... en soms brengt je dat tot verrassende ontdekkingen, soms is het ook prachtig om te zien hoe er allerlei lijntjes lopen en dingen terugkomen, maar... wij kunnen er geen vat op krijgen. Niet begrijpen allemaal. Niet beheeren of beheersen. Nee, ook je persoonlijk leven: hoe alles loopt, hoe er verbindingen lopen tussen het een en het ander, maar soms ook van die losse eindjes waar je niets van begrijpt, al die ervaringen, soms zulke contrasten ook..., ook je eigen leven blijft toch een mysterie?

Maar... wat moeten wij hiermee? Want ik neem u wel heel erg mee in het bezinnen... Wat moet je ermee op Oudejaarsavond? Nu, het advies van de Prediker luidt (vers 12) *'ik heb gemerkt dat er voor de mensen niets beter is dan zich te verblijden en het goede te doen in hun leven. Ja ook dat ieder mens eet en drinkt en het goede geniet van al zijn zwoegen. Dat is een gave van God.'* Dus: niet te diep graven. Niet alles willen begrijpen van je leven, van deze wereld. Nee: genieten van het goede wat je ontvangt. Want dat is een gave van God. (Nu, het klinkt heel christelijk misschien dat de Prediker er achteraan zegt 'want dat is een gave van God', maar meerdere uitleggers horen hier ook een ondertoon in: geniet nu maar van wat je krijgt, want het is allemaal onzeker, de een krijgt het en de ander niet, je hebt ook daar totaal geen vat op wat je ontvangt of niet ontvangt van God.) Maar... genieten van het goede dus en niet te diep graven? Wat vindt u van dat advies? Een mooi voornemen misschien alvast voor het volgende jaar?

Nu, ik denk dat u uit mijn uitleg tot hiertoe wel hebt afgeleid dat de Prediker volgens mij een beetje cynisch over alles van het leven is – sommige uitleggers lezen

het positiever en ervaren het als een stuk christelijker wat de Prediker schrijft, maar ik ben daar eigenlijk niet zo van overtuigd – maar toch... Ik denk dat hij wel een punt maakt. Eergisteren sprak ik nog een vrouw uit onze gemeente die heel heftige dingen in haar leven had meegemaakt, maar die door alle verbittering en verbijstering heen had geleerd om te genieten, gewoon van de kleine dingen. Dat de zon opkomt, zo noemde zij als voorbeeld. Maar je kunt bijvoorbeeld ook genieten van hoe kostbaar een vriendschap is, vaak leer je dat genieten juist als je heel heftige en onbegrijpelijke tijden doormaakt. Of dat je juist vanwege je ervaring van gemis van een geliefde ook heel dankbaar kunt zijn voor de tijd die je hebt gehad. Of hoe je door een stormachtige tijd heen weer opnieuw van je dagelijkse werk bent gaan genieten, of gewoon van een bord eten of een stuk muziek.

Genieten, dat kan natuurlijk heel plat worden. En ik meen dat wij daar in onze samenleving wat last van hebben. Het genieten is tegenwoordig zo extreem, zo overdadig geworden. We verleggen steeds meer onze grenzen wat betreft vakanties, eten, onze huisvesting enzovoort. *Maar wat zou het mooi zijn toch, als christenen bekend zouden staan als mensen die genieten.* Niet omdat zij het restje zin van het leven nog proberen te persen uit de leuke dingen van het leven. Nee, *omdat zij het leven als uit Gods hand ervaren. En omdat zij in de heel kleine dingen iets van Gods grote goedheid zien.* Zoals wij hebben gezongen met het gezang (479): 'laat dan mijn hart U toebehoren en laat mij door de wereld gaan met open ogen, open oren om al uw tekens te verstaan. Dan is het aardse leven goed, omdat de hemel mij begroet.' Wat zou het mooi zijn als wij zo zouden genieten van de dingen die wij dit jaar mochten ontvangen, of die wij volgend jaar zullen gaan ontvangen. Dan kunnen er tranen zijn... en toch ook genieten. Raadsels van het leven – want die tijden zijn er ook - en toch ook blijdschap. Dankbaarheid, ja heel apart misschien: gewoon naast alles wat je hebt te dragen.

En – om nog een andere lijn te trekken naar ons leven nu: wat zou het mooi zijn als wij christenen, die zoals elk mens de eeuw in het hart hebben gekregen van God, dat wij met ons besef van tijd, van verleden, heden en toekomst, dat wij zo met beide benen in het heden zullen staan. Ook al begrijpen wij weinig van de tijd. Ook al zien wij dat het niet beter wordt, maar dat tijden elkaar steeds weer afwisselen en daardoor ook steeds weer terugkomen. Ook al maken wij ons zorgen over de toekomst. En ook al weten wij tegelijkertijd dat het verleden echt niet beter was. **Maar dat wij zo in het heden staan: genietend van wat wij mogen ontvangen, tot een zegen met de mogelijkheden die wij hebben gekregen, het goede zoekend.** Ja, nogmaals: zonder dat wij alles begrijpen of bevatten, maar *vanuit onze verbinding met God.* Wij moeten daarom niet met heimwee naar het verleden blijven staren. Wij moeten niet angstvallig proberen de toekomst te besturen. Wij leven nu. Want dit is de tijd die wij van God hebben ontvangen. Ja, wij begrijpen vaak weinig van die tijd - van zowel verleden, heden als toekomst – maar God is er! God is er vandaag op 31 december 2024. En God is er ook – zo de Heere wil en wij leven – op 1 januari 2025.

Die gerichtheid op God noemt de Prediker: ontzag voor God. Ik citeer vers 14: *'ik weet dat alles wat God doet, voor eeuwig blijft. Niets is eraan toe te voegen, niets*

ervan af te doen, en God doet het... opdat men vreest voor Zijn aangezicht. Het hele leven, dat hele jaar nu waarin zoveel is gebeurd..., we hadden het niet in de handen, de tijd glipte ons misschien door de vingers..., we leggen het daarom terug in Gods handen. Ja, 'opdat men vreest voor Zijn aangezicht', zo zegt de Prediker. Dat alles van ons leven en van deze wereld brengt ons tot diep ontzag voor God.

Dat diep ontzag, dat is een stukje dankbaarheid. Maar de een zal waarschijnlijk dankbaarder zijn voor het afgelopen jaar dan de ander. Diep ontzag, dat is dan ook meer. Het is het besef dat God zoveel groter is... en dat de hele wereld en het hele leven zoveel groter is dan wij kunnen bevatten en bedenken. Diep ontzag, dat is ook: eerbied. En: niet te snel zijn met je woorden en met je conclusies, maar zoals Job na al je overpeinzingen maar de hand op je mond leggen. ... Diep ontzag, dat is ook het besef dat het niet om mij draait, dat mijn leven en beleven niet het referentiepunt moet zijn van waaruit ik leef en denk en de dingen waardeer en evalueer..., maar dat alles, werkelijk alles in verbinding staat met God. ... Diep ontzag, dat geeft een heel andere basis aan je leven: waar het om gaat in je leven..., waar je focus ligt..., wat je basis is.... Die ontzag, dat bepaalt hoe je je plaats ziet in deze wereld..., maar ook je jezelf plaatst in je eigen kerkelijke gemeente... Het bepaalt voor een gedeelte hoe je met tegenslagen omgaat, maar ook hoe je naar je zegeningen kijkt. Diep ontzag. In hoe de Prediker het formuleert, vraag ik mij eigenlijk wel af hoe warm hij die band ervaart met God, want het klinkt bij hem wel erg afstandelijk, maar naast de vrijheid en vreugde en liefde die je in het geloof mag ervaren, is dit volgens mij een heel belangrijke bouwsteen voor je geloof en voor je hele leven. Zoals Opwekking 803 steeds herhaalt: *Ik sta vol ontzag voor U.*

Maar nu nog één ding, wat ik echt meen te moeten noemen:

Dat genieten van het goede wat wij ontvangen, waartoe de Prediker ons aanspoort... en dat niet te diep gaan graven... en vooral dat ontzag voor God... ik denk dat het heel goede aandachtspunten zijn op zo'n overgangsmoment als Oudejaarsavond. Maar vergeet niet dat de Prediker in de tijd leefde voor Kerstfeest en dat wij de Kerstdagen in de rug hebben. En dat geeft nog een heel andere dimensie aan hoe wij vanavond terugkijken en vooruitkijken. Toen ik Prediker 3 las over al die tijden die elkaar afwisselen – er is een tijd voor... en er is een tijd voor... - toen schoot mij een tekst uit Galaten 4 in gedachten. Daar schrijft Paulus: *toen de volheid van de tijd gekomen was, zond God Zijn Zoon, geboren uit een vrouw.* Ik laat even heel de context en achtergrond achterwege van deze tekst – dat zou wat teveel worden vanavond – maar Paulus zegt dus: *in onze tijd is de eeuwige Zoon van God verschenen.* Toen de volheid van de tijd gekomen was. De emmer van de tijd werd steeds voller: een tijd van dit... en een tijd van dat... een tijd van dit en weer een tijdje van dat..., en toen was voor God het moment aangebroken om deze tijd open te breken. God heeft Zijn Zoon gezonden. Ja, gewoon als mens van Zijn tijd. Ook voor Hem gold: er is een tijd van geboren worden en een tijd van sterven. Maar Zijn sterven betekende geen einde van de tijd, maar het begin van een nieuwe tijd. In de komst van Gods Zoon, in Zijn geboren worden en sterven brak Gods werkelijkheid door. Gods heerlijkheid raakte aan onze tijd. De cirkel van de tijd werd opengebroken en allen die in Hem

gelooven mogen weten dat zij voorgoed tot een andere werkelijkheid behoren, een andere wereld, een ander Koninkrijk, want: van Christus. Wij zitten, hoewel wij gewoon meegaan op de stroom van de tijd, daarom niet meer gevangen tussen onze geboorte en ons sterven in. Nee, wij mogen met Christus het eeuwige leven leven, zelfs al zou volgend jaar ons laatste jaar zijn. En wij worden niet geleefd door de klok en opgejaagd door alle veranderingen..., want één ding is blijvend: ons houvast in Hem. De wereld gaat inderdaad richting het einde, misschien wel inmiddels in stroomversnelling... en toch leven wij vanuit de hoop.

Ik wens u toe dat u zo het jaar kunt afsluiten en zo het nieuwe jaar zult beleven:

in dankbaarheid voor de goede dingen die wij ontvangen, in het heden staand en onze taak ter hand nemend, in diep ontzag voor God, maar ook en vooral vanuit het Kerstfeest: Gods Zoon is met de volheid van de tijd gekomen. Onze tijd, onze wereld is opengebroken. En daarom kunnen wij zingen:

'alle dingen hebben tijd, maar Gods liefde eeuwigheid'
(Gez 426, vers 1)

